

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת.א. 42868-05/10

אם תרצו ציונות או לחדול (ע"ר 580471662)

התובעת

באמצעות עו"ד נדב העצני ואח' ממושרד העצני-פוריס-
רוזנברג ושות' מרח' כנפי נשרים 15, ירושלים, 95464,
טל': 02.653.7777, פקס': 02.653.7773

- נגד -

1. רועי ילין

2. יובל ילין

3. עידן רינג

הנתבעים 1-3 באמצעות עו"ד ישי שנידור מרח' יהודה
הלוי 45, תל אביב, 65157, טל': 077-5472001; פקס':
077-5472003, law@shneydor.com

4. [נמחק]

5. דוד רמז

6. נעם ליבנה

7. טל ניב

8. ארי רמז

הנתבעים

הנתבעים 5-8 באמצעות עו"ד מיכאל ספרד ואו שלומי
זכריה ואח', כולם מרח' יהודה הלוי 45, תל-אביב
65157; טל': 03-6206947, פקס': 03-6206950

תשובת הנתבעים לסיכומי התובעת בעניין הנזק ובנוגע לשאלת ההוצאות

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 6.11.2013, לאחר קבלת סיכומי התובעת בעניין הנזק והתייחסותה לסוגיית הוצאות המשפט, כפי שאלה הומצאו לב"כ הנתבעים ביום 9.12.2013, ובהתאם לבקשה להארכת מועד מיום 8.1.2013, ומתכבדים הנתבעים למסור עמדתם כמפורט להלן.

בחלקה הראשון של התשובה יתייחסו הנתבעים לסוגיית הנזק, ואילו בחלקה השני ישיבו הנתבעים לטענות התובעת ביחס לסוגיית ההוצאות.

למען הנוחות מובאים סיכומי הנתבעים כולם במסמך אחד המתואם על-ידי באי כוחם, על-אף שבכל הקשור לעניין הפיצויים בעל הדין היחיד הרלוונטי הוא הנתבע מס' 1. זאת על מנת שלא להעמיס על בית המשפט והצדדים ולא להרבות בכתבי בי דין המוגשים לבית המשפט הנכבד.

א. התייחסות הנתבע מס' 1 לסוגיית הנזק

1. בית המשפט הנכבד קבע כי הפרסום השני – תגובת סרקסטית שפרסם הנתבע מס' 1 כתגובה לפוסט של התובעת – מהווה לשון הרע שאין לה הגנה.

2. המדובר, נזכיר, בתגובת, כלומר פסקה מוקלדת ש"חיי המדף" שלה הוא מספר דקות, עד שהיא נעלמת מרצף התגובות שמופיע ב"דף", על-ידי תגובות חדשות התופסות את מקומן בדף ומוחלפות אף הן בתגובות חדשות. תגובת שכמוה יש לאלפים כשיח שנוצר בעקבות כל מאמר המתפרסם באינטרנט, כל פוסט וכל בלוג.

3. התובעת בחרה – מסיבותיה – שלא להגיש כל ראייה בעניין הנזק שלטענתה נגרם לה כתוצאה מהפרסום השני. הנתבעים הזהירו בהודעתם שהוגשה בעקבות פסק הדין החלקי, שאי-הגשת ראיות משמעה אי הוכחה של הנזק ולדבר השלכות ברורות על האפשרות של בית המשפט לקבוע כי היה כלל נזק, וערכו. מעבר לכך, הנתבע

- דווקא היה מעוניין בכך שהתובעת תציג ראיות לעניין נזקה, על-מנת לחשוף את מופרכותו של סכום התביעה ואת העדר הבסיס לטענות התובעת בכתבי טענותיה לגבי הנזקים ה"עצומים" כביכול שנגרמו לה.
4. התביעה, אם כן, לא הציגה אף ראיה לנוזקים ממוניים או שאינם ממוניים שלטענתה נגרמו לה; לא הציגה ראיות לממדי החשיפה לפרסום השני (האם בכלל יש אנשים, פרט לאנשי התביעה, שראו את התגובות של הנתבע 1, שקראו אותה?); לא הציגה ראיות לאורך הזמן שהתגובות המשיכה להתקיים וכמובן לא הציגה ראיות להשפעה כלשהי של התגובות על מעשה או מחדל של איש כלשהו.
5. לנוכח האמור, עמדת הנתבע מס' 1 (להלן: "הנתבע") היא זו:
- א. התובעת אינה יכולה לתבוע פיצוי ללא הוכחת נזק הן משום שהיא ביססה את תביעתה על פיצוי עצום הדורש הוכחה והן משום שכתאגיד היא אינה יכולה לתבוע פיצוי ללא הוכחת קיומו הלכאורי של נזק;
- ב. לחלופין, בפועל לא נגרם, ובוודאי לא הוכח, כי נגרם כל נזק לתובעת בשל הפרסום השני שלגביו התקבלה תביעת התובעת, ואף מטעם זה יש לדחות את בקשתה לקביעת פיצוי. לא זו אף זו, הנתבע יטען כי במהלך ניהול התיק הוכח באופן פוזיטיבי כי לפרסום השני לא הייתה כל השפעה על הנתבעת. **לפיכך יתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע כי הקביעה כי הפרסום השני הינו בגדר לשון הרע נטול הגנה הוא הסעד היחיד לו זכאית התובעת, סעד שהתקבל בפסק הדין החלקי שניתן.**
- ג. לחלופי חילופין, גם אם יקבע בית המשפט הנכבד כי היה נזק וכי יש מקום לאמוד אותו, הרי שהסטנדרט לפיו יש להעריכו הוא הפיצוי שנפסק בפרשת רע"א 10520/03 בן גביר נ' דנקנר [פורסם בנבו; פסק דין מיום 12.11.2006] – פסק דין אשר היווה את העוגן המרכזי בסיכומי התובעת בשאלת החבות. המקרה שלפנינו, על-פי כל קנה מידה, הינו קל ערך ופעוט הרבה יותר ולפיכך אין מטבע קטנה דיה שמונפקת על-ידי בנק ישראל בכדי לייצג את הפיצוי הראוי בגין הפרסום השני, שיהיה יחסי לפיצוי בפרשת בן-גביר.
- יתרה מזאת, הנתבע יטען כי התובעת עצמה הודתה בפה מלא ובמפורש כי הפרסום השני לא הניע אותה לבקש את תיקון כתב התביעה וכי הייתה מוחלת עליו אלמלא הפרסום השלישי (שפסק-הדין החלקי מצא כי לגביו מתקיימת לנתבעים ההגנה הקבועה בחוק (ראו במיוחד פסקאות 18, 19, 30, לפסק הדין)). בכך הודתה כי הפרסום השני לא הסב לה נזק בעל משמעות. כעת, משנדחתה מרבית תביעתה, עטה התובעת על אותה תגובות זעירה, שמשך חייה בספרה הקיברנטית היה דקות ספורות, כמוצאת שלל רב.
- ד. בנוסף לאמור ב-ג) ו-ד) לעיל, הנתבע יטען כי ככל שיסבור בית המשפט הנכבד כי למרות שהתובעת לא הביאה כל ראיה לקיומו של נזק כלשהו בגין הפרסום השני יש מקום לאמוד את גובה הנזק שנגרם לה, **הרי שלאור קביעות בית המשפט העליון בהלכת בן גביר ולאור ההבחנות בנוגע לפרסום השני מול הפרסומים בהם חויבו המשיבים בעניין בן-גביר (פיצוי בגובה 1 ₪, כזכור), אין מקום כלל לפסוק פיצויים לתובעת.**
6. נזכיר שעמדת הנתבע היא שכל מטרת תביעה זו להלך אימים על מבקרי התובעת באמצעות ניהול הליך משפטי שחושף באופן מלאכותי את הנתבעים לפיצויים בסכום מפורז של מיליוני שקלים. סוגיה זו משליכה אף היא על נכונות בית המשפט הנכבד לחייב נתבע בפיצוי, ולראייתנו מתחייב משיקולי מדיניות להימנע מכך.
7. לאור טענות אלו יבקש הנתבע 1 מבית המשפט הנכבד לקבוע כי אין מקום כלל לבחון את הנזק הנתבע, ולחלופין שהנזק שנגרם הוא זעיר ואינו מצדיק פיצוי ממוני כלל.
8. נפנה כעת לפרוט את טיעוניו של הנתבע – ראשון-ראשון, ואחרון-אחרון.
- (א) שינוי חזית לעניין הנזק – מעבר מתביעה לנזק דורש הוכחה לתביעת פיצוי ללא הוכחת נזק**
9. התובעת, מלכתחילה ועל-פי כתב התביעה שהגישה ואף כתב התביעה המתוקן, הכריזה כי היא תובעת פיצוי ממשי הדורש הוכחה, ולא פיצוי מוגבל שאינו דורש הוכחה לפי סעיף 7א(ב) לחוק איסור לשון הרע (להלן:

"החוק". אין כמו סכום התביעה המופרך ונטול הפרופורציות שיעיד על כך. כעת, בסיכומים לעניין הנזק, בחרה התובעת לשנות חזית משפטית, ותחת להוכיח את נזקה (אשר נאמדו על ידה בכתב התביעה בהיקף של 2.6 מיליון ₪), משנה זו את נתיבה ובוחרת למקד את תביעתה על דרך של אי-הוכחת הנזק.

10. זאת אין לקבל, הן מבחינת מדיניות שיפוטית (ובפרט בכל הנוגע לסמכות העניינית והערכאה שאמורה הייתה לדון בתובענה אילו בכתב התביעה הייתה התובעת מודיעה, כנהוג, על כוונתה לתבוע פיצוי ללא הוכחת נזק) והן מבחינת השלכת הגלישה מפיצוי עצום דורש הוכחה לפיצוי ללא הוכחה על הצלחת התובעת להשיג את מטרתה הבלתי לגיטימית האמורה – הילוך אימים על הנתבעים ועל מעגלים רחבים יותר של מבקרים בכול ובפועל (ר' עוד לעניין זה להלן, בחלק ההוצאות).

11. חזית המחלוקת נקבעת בכתבי בי-הדין הפותחים את ההליך. חזית המחלוקת אינה רק תיאור העובדות העיקריות והטיעון בדבר החבות, אלא גם מהות הפיצוי הנדרש. לא ניתן במהלך ההתדיינות לשנות חזית, ולעבור מטיעון של פיצויים בגין נזק שנגרם, לטיעון לפיצוי ללא הוכחת נזק. על כן, הנתבע כופר בזכות התובעת לשנות את חזית התביעה ולדרוש **כעת**, משהגיעה העת להוכיח את הנזק העצום הנטען, פיצוי ללא הוכחת נזק.

12. היות והתובעת לא ציינה שתבקש פיצוי ללא הוכחת נזק, לא בכתב התביעה ולא בכתב התביעה המתוקן שהגישה, אלא נהפוך הוא – הודיעה על כוונתה להוכיח נזק עצום שהוערך על ידה ב-2.6 מיליון ₪, עליה להוכיח את נזקה. מרגע שבחרה התובעת שלא להגיש ראיות לנזק, נותר בית המשפט הנכבד ללא שום הוכחה לנזק כלשהו ובהתאם לכלל הבסיס "המוציא מחברו עליו הראיה" – בית המשפט להבנתנו חייב לדחות את בקשתה של התובעת לקבוע פיצוי בגין הפרסום השני.

13. מטעמים אלה, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע שלא הוכח קיומו של נזק ולפיכך אין מקום לקבוע כל פיצוי בגין הפרסום השני.

(ב) הוכח באופן פוזיטיבי כי לא נגרמו כל נזקים ממוניים לנתבעת

14. בחקירתו של מנכ"ל התובעת, רונן שובל, אישר זה במפורש כי לא נגרם כל נזק לתובעת בשל הפרסומים האמורים, לרבות הפרסום לגבי קבע בית המשפט כי הוא בבחינת לשון הרע. זאת, בפרט ביחס לשנים 2011 ו-2012, שנים שעקבו למועדי הפרסומים בגינם הוגשה התביעה (הפרסומים עצמם בוצעו בשלהי 2010, כזכור). הדברים עולים בברור מתצהירו של שובל אשר הוגש במסגרת התשובה לבקשה לחיוב הנתבעת בערובה, ואף בעדותו בעל פה של מנכ"ל התובעת, בחקירתו (ע' 13, ש' 29-26):

ש. במסגרת התיק הזה, הגשת תצהיר גם בהקשר של הבקשה שלנו לחיוב בערובה, שם פרטתם את מוטת הפעילות של אם תרצו, שעלתה מבחינת תקציב מ-250,000 ₪ ב-2007 ל-1.3 מיליון בשנת 2010. האם בשנת 2011 או 2012 היו שנים ברוכות גם כן והתקציב גדל?

ת. התקציב ב-2011 היה באותו קנה מידה של 2010, וכנ"ל לגבי 2012.

15. הנה כי כן, התובעת עצמה העידה כי לא נגרם לה כל נזק ממון לאחר הפרסומים!

16. בהמשך חקירתו של התובעת, נחקר זה במפורש האם נפגעו מי מהתרומות אשר ניתנו לתובעת בשל הפרסומים נשוא התביעה, ובפרט ביחס לתורם המרכזי של התובעת מר ג'ון הייגי, (דמות שנויה במחלוקת אשר הצהירה בעבר כי היטלר למעשה מילא אחר רצון אלוהים). כפי שהשיב על כך מנכ"ל התובעת שובל בחקירתו, מר הייגי הפסיק את תרומותיו לתובעת, ללא כל תלות לקבוצת הפייסבוק שהקימו הנתבעים (ע' 28, ש' 29-22):

ש. האם הייתה בקשה כלשהו עם התורם הייגי אחרי שהודיע כי יפסיק לתרום לכם?

ת. לא באופן אישי.

ש. באיזה אופן?

ת. לא היה קשר עם התורם, אלא עם ארגונו.

ש. לאם תרצו היה קשר עם ארגונו?

ת. אני אישית דיברתי עם שני אנשים מהארגון שלו.

ש. האם מישהו מהם תלה את הפסקת התמיכה בקבוצת הפייסבוק הספציפית הזו?
 ת. **זה לא היה נושא השיחה ולכן התשובה היא לא.**

17. הנה כי כן, מנכ"ל התובעת הודה כי הפסקת התרומות מצד הכומר הייגי לא נבעו מפרסומי קבוצת הפייסבוק לרבות הפרסום השני.

18. מכל מקום, ובאופן קונקרטי ביחס לפרסום השני, ייחוס הפסקת התרומה לפרסום זה אינה אפשרית מהטעם הפשוט **שהיא התרחשה טרם הפרסום**. בצר לה, התובעת ממציאה פיזיקה חדשה בסיכומיה, ומנסה בכל זאת לקשור את הפסקת התרומה לפרסום המאוחר לה, כסברה בלתי מבוססת בעליל. ואיך זיל גמור.

19. העובדה שנוקים בלתי ממוניים נקבעים לעיתים על דרך של אומדן, כפי שטוענת התובעת, אין זאת אומרת שבית המשפט רשאי להעריך את הנוק הבלתי ממוני ללא שהובאה בפניו ולו בדל ראיה בדמות תצהיר, מסמך או כל דבר שיסייע בידו לקבוע שאכן נגרם נזק כלשהו.

20. על כן, וכפי שעולה לעיל, לא רק שהתובעת עצמה בחרה לשנות את חזית התביעה ומתביעה אשר התמקדה בסכום תביעה מופרך ונטול אחיזה בדין של מיליוני ש"ח, הפכה אותה לתביעה המבוססת על פיצויים ללא הוכחת נזק, הרי שאף לפי התובעת עצמה לא נגרם לה כל נזק ממוני, וודאי ובוודאי לא נזק אשר ניתן להוכחה.

21. משכך, בהעדר נזק כלשהו, וודאי לא כזה שהוכח על ידי התובעת, אין כל מקום לפסוק פיצויים על פי העילה הקבועה בדין ביחס לפיצויים ללא הוכחת נזק. כיוון שגם אם אין צורך להוכיח את גובהו של הנזק והוא יקבע על דרך האומדן, עדיין יש לבסס הטענה שנוק כלשהו נגרם. לעיתים די בדיעה שיפוטית ובשכל ישר לקבוע כי פרסום כלשהו גורם לנזק לאדם, ולעיתים, כמו במקרה שלפנינו בו **לא ברור כלל האם מישהו נחשף לפרסום**, או האם ייחס לו משקל כלשהו, או האם השפיע במשהו על עמדתו כלפי התובעת, אין הנחה או חזקה שנוק נגרם והיה על התובעת להביא ראיות לכך (למשל, בדמות תצהיר יו"ר התובעת).

22. הואיל והתובעת לא ביססה ולו שבב טענה כי נגרם לה נזק כלשהו, ממוני או שאינו ממוני, בגין הפרסום השני, אין מקום ליתן לה אף לא פיצוי ללא הוכחת נזק.

23. ודוק: אין מדובר בעניין תיאורטי. תגובת חולפת בדף פייסבוק כלשהו, שחולפת מרצף התגובות של אותו דף כעבור מספר דקות, בהחלט ייתכן שאף אם נאמרו בה דברים קשים, לא גרמו לשום נזק. הדברים נכונים במיוחד בענייננו, שכן לאור האכסניה בה נאמרו הדברים המזוהה בצורה ברורה עם מבקרי התובעת, הנימה הצינית הברורה שלהם וכו', קיים סימן שאלה גדול האם היו בעלי פוטנציאל השפעה כלשהי על מאן דהו מעבר להעלאת חיוך מריר אצל המשוכנעים מצד אחד או הכעסת המשוכנעים מהצד השני.

(ג) הפרסום בגינו מבקשת התובעת פיצוי ללא הוכחת נזק אינו פרסום אשר בגינו התובעת שקלה להגיש תביעת דיבה כלל והיא לא ייחסה לו כל חשיבות

24. הנתבע מבקש לציין שהתובעת עצמה הודתה כי כלל לא שקלה לתבוע בגין הפרסום השני.

25. כזכור, התביעה בנוסחה המקורי הוגשה בגין עצם קיומה של קבוצת הפייסבוק "אם תרצו תנועה פאשיסטית (אז יש)". בית המשפט הנכבד דחה כאמור עילת תביעה זו.

26. ביום 16.3.2011, **כשנה לאחר שהתביעה תלויה ועומדת**, הוגשה הבקשה לתיקון כתב התביעה, על דרך של הוספת שתי עילות נוספות: הפרסום השני מיום 9.12.2010 והפרסום השלישי מיום 2.3.2011.

27. התובעת ציינה במפורש הן בבקשה והן בתצהיר שצורף לה, כי ביחס לפרסום השני, **"היא העדיפה שלא לבקש את תיקון כתב התביעה עם פרסום זה"** (פסקה 8 לבקשה לתיקון כתב התביעה, ופסקה 8 לתצהיר מנכ"ל התובעת אשר צורף לבקשה). תיקון כתב התביעה נעשה **אך ורק לאחר הפרסום השלישי מיום 2.3.2011**, פרסום אשר התביעה בגינו נדחתה על ידי בית המשפט.

28. הנה כי כן, התובעת עצמה לא ראתה לנכון להגיש בגין הפרסום הנ"ל כל תביעה, ואף המתינה שלושה חודשים ממועד הפרסום ועד להגשת הבקשה לתיקון כתב התביעה. היא מציינת במפורש, כי אילולא הפרסום השלישי, לא הייתה מוגשת כל תביעה בגין הפרסום השני. הדבר מלמד שהתובעת עצמה ראתה את הפרסום השני כבלתי משמעותי, כזה שלא גרם נזק ולא "שווה" לתבוע בגינו (אף שתביעה כבר קיימת בראשיתה וכל שנדרש הוא תיקון כתב התביעה). התובעת למעשה הודתה כי לראייתה-שלה לא נגרם לה נזק בשל הפרסום השני.

(ד) העדר תחולה של סעיף 7א(ב) לחוק ביחס לתאגיד בכל הנוגע לנזק שאינו ממוני

29. בנוסף, עמדת הנתבע היא כי התובעת, בשל היותה תאגיד, אינה יכולה ליהנות מהפטור להוכחת נזק לפי סעיף 7א(ב) לחוק, ככל שהפיצוי המבוקש נובע מפגיעה בשמה הטוב. קיימת מחלוקת בפסיקה האם תאגיד יכול להבנות כלל מסעיף 7א(ב), ועמדתנו היא שבכל מקרה על רקע ולנוכח התנהלותה ואופיה של התובעת בתיק זה, כמו גם המשמעות שייחסה לפרסום אין מקום לפסוק לה כל פיצוי. גם אם נקבל את טענת התובעת כי נגרם לה נזק שאינו נזק ממוני אלא נזק לשמה הטוב, עמדת הנתבע היא כי כלל לא בטוח כי קיים מקום להחיל את סעיף 7א(ב) לחוק ביחס לתאגיד. כאמור, קיימות גישות שונות בפסיקה האם סעיף 7א(ב) לחוק, המתיחס לפיצויים ללא הוכחת נזק, יכול לחול על תאגיד. הסוגיה טרם הוכרעה על ידי בית המשפט העליון.

30. עמדת הנתבע היא שבמקרה הקונקרטי של תובענה זו, היכן שלא הובאו ראיות לקיומו של נזק ואילו עדות יו"ר התובעת ותצהיריו מעלים במפורש כי לא נגרם לתובעת כל נזק שהוא, אין מקום לאפשר לה ליהנות מהנתיב של פיצוי ללא הוכחת נזק. נתיב דיוני זה נוצר ונועד לשם הגברת ההגנה על שמו הטוב של הפרט מפני קשיי הוכחה של פגיעה בו, ולא על שמם הטוב של תאגידים.

31. סעיף 10 לפקודת הנוזיקין קובע במפורש כי "תאגיד לא יפרע פיצויים בשל עוולה אלא אם גרמה לו נזק". סעיף 7א(ב) נחקק בשנת תשנ"ח-1998, וזאת תוך מודעות ברורה להוראות סעיף 10 הנ"ל, אמור להקרא לאורו של סעיף 10. קריאה הרמונית של דברי המחוקק בין שתי הוראות חוק אלה מחייבת את ההבנה כי תאגיד אינו יכול לתבוע ללא שהוכח כי נגרם לו נזק של ממש.

32. למעשה, ניכר כי המחוקק יצר משרעת מדורגת ורחבה בכל הנוגע לאפשרויות השונות להגשת תביעות או הליכים משפטיים מסוגים שונים:

(א) כך למשל, לא ניתן להגיש תביעה אזרחית או קובלנה פרטית בגין הוצאת לשון רע על ציבור או חבר בני אדם, אלא רק הגשת כתב אישום, באישורו והסכמתו של היועץ המשפטי לממשלה (סעיף 4 לחוק איסור לשון הרע, וכן ראו גם ע"א 8345/09 בן נתן נ' בכרי [2011]).

(ב) תאגיד יכול לתבוע כעוולה אזרחית או להגיש קובלנה פרטית, וזאת אם ורק אם נגרם לו נזק של ממש (סעיף 10 לפקודת הנוזיקין + סעיף 7א(ב) לחוק איסור לשון הרע);

(ג) אדם פרטי, יכול לנקוט בכל ההליכים הקיימים: הגשת קובלנה פרטית, תלונה במשטרה, תביעה אזרחית, אם או בלי הוכחת נזק (חוק איסור לשון הרע על שלל סעיפיו).

33. מדרוג זה, אשר נוצר על ידי המחוקק, מוביל בהכרח למסקנה כי ציבור או חבר בני אדם שאינם תאגיד נמצאים במדרגה הנמוכה ביותר מבחינת זכויותיהם על פי החוק, שכן הם יכולים אך ורק לפעול להגשת כתב אישום או לתבוע באישור היועץ המשפטי לממשלה; מעליהם מצוי התאגיד, אשר יכול לפעול באופן (כמעט) מלא ולממש את הזכויות הנתונות לו על פי החוק, זאת למעט תביעה ללא הוכחת נזק (בדומה להגנות המוחלטות הקיימות ביחס לתאגיד בחוק הגנת הפרטיות, למשל); ואילו האדם הפרטי, אשר המחוקק והחוק

מבקשים להגן עליו יותר מכל (בהקשר הזכות לשם טוב), יכול לפעול במגוון חלופות רחב: הגשת תלונה במשטרה והגשת קובלנה פרטית, לצד הגשת תביעה עם או ללא הוכחת נזק.

34. מדורג זה הינו אך הגיוני: המחוקק השכיל להבין כי הזכות לשם טוב היא בעיקרה זכותו של אדם בשר ודם, ולא תאגיד אמורפי, בוודאי לא תאגידים למטרות רווח. עמד על כך בית המשפט המחוזי הנכבד, בפסק הדין בעניין ת.א. 8069/06 (מח' י-ם) החברה לאוטומציה במינהל השלטון המקומי בע"מ נ' אריה גור, תק-מח 2009 (3), 1503 (2009), אשר קבע את הדברים הנכוחים הבאים (פסקה 31 לפסק דינו של כב' השופט נ' סולברג):

"לא דומה שמו הטוב של אדם לשמו הטוב של תאגיד. אדם, בשר ודם, זכאי למיצויים בגין פרסום שהשפיל אותו או שהעמידו ללעג ולקלס בעיני הבריות. עוגמת-נפש שכזו יכולה להיות רק למי שהוא בעל-נפש. לתאגיד אין נפש ולא יכולה להיגרם לו עוגמת-נפש. אדם זכאי למיצויים בגין השפלתו בעיני הבריות גם אם לעצם הפגיעה לא הייתה תוצאה ממונית. לא כן תאגיד. על מנת שיזכה במיצויים עליו להוכיח שמרסום לשון הרע על אדותיו גרם לפגיעה ממונית בנכסיו או בעסקיו".

35. פסיקות נוספות של בתי המשפט המחוזיים השונים פסעו באותו נתיב פרשני, ביניהן ניתן למנות את ת.א. (מח' י-ם) 1452/96 הארגון למימוש האמנה לבטחון סוציאלי נ' ידיעות אחרונות בע"מ, תק-מח 2005(4), 11591 (2005); ת.א. (מח' נצי') 643/97 חברת ארמון ההגמון (קסר אלמוטראן) בע"מ נ' תיורי, תק-מח 2005 (4), 7522 (2005).
36. וכן ראו גם פסיקות רבות של בתי משפט השלום אשר קיבלו עמדה פרשנית זו, לרבות הפסיקות מהשנים האחרונות:

- ת.א. (שלי ת"א) 43300/04 ב.ר. אימגי סוכנות לדוגמנות בע"מ נ' זאיסקין, תק-של 2011 (2), 117174 (2011);
- תא (שלי ת"א) 7539-10-10 ע.ב.ים ניהול ואחזקה נ' עידן אזרוב (פורסם בנבו, פסק דין מיום 25.9.2011);
- ת.א. (שלי חיפה) 651-09-09 ש. דורפברגר בע"מ נ' חן (פסק דין מיום 16.8.2011, פורסם בנבו);
- ת.א. (שלי רש"צ) 2437/09 גני תלתלים מרום בע"מ נ' פרשור, תק-של 2011 (4), 39603 (2011)
- ת.א. (שלי פי"ת) 10967-02-09 לב העיר נ' עיריית פתח תקוה (החלטה מיום 22.3.2010, פורסם בנבו)
- ת.א. (שלי י-ם) 21639/00 בית הגיוגל בע"מ נ' עוז – עמק החיות הקסום בע"מ, תק-של 2004(2), 7015 (2004);
- תא (ק"ש) 19307-04-10 איתן בלינקוב נ' משה רובין (12.7.2012, פורסם בינבו).

37. זאת ועוד – קריאה אחרת של הוראות החוק תוביל למצב הלא-רצוי כי קיימת סתירה בין הוראות החוק. כידוע, היכן שקיימות מספר אפשרויות פרשניות, קיימת עדיפות ברורה לקריאה הרמונית של החקיקה במדינת ישראל, ולא לפרשנות היוצרת סתירות בין הוראות חוק. קיימת עדיפות ברורה לפרשנות בה אין הוראות חוק סותרת האחת את רעותה, והיכן שקיימת פרשנות מילולית ממנה ניתן להבין ולקרוא את החוק כמקשה אחת – עדיפה פרשנות זו על פרשנות אחרת הרואה את דברי החקיקה כמנוגדים זה לזה. יש לשאוף להרמוניה במערך החקיקה כולו (וראו ע"מ 1242/05 אולמי מצפור נוף האגם ואח' נ' עיריית טבריה ואח' (פורסם בנבו, פסק הדין מיום 18.11.2008)). גם בפסק הדין שניתן לפני חודשים ספורים, שב בית המשפט העליון על הלכה מושרשת זו, עת קבע כי "חוקה על המחוקק כי נתכוון בשני החיקוקים לאותו מובן, באשר המשפט שואף לקיים הרמוניה חקיקתית", ולא ליצור סתירה בין שתי הוראות חוק (ראו ע"מ 9559/11 מנהל מיסוי מקרקעין נ' שעלים ניהול יחסים (פורסם בנבו; פסק דין מיום 30.9.2013)).

38. דברים אלה, הנכונים במיוחד למקרה שלפנינו, מופיעים גם בקביעותיו של השופט (לימים נשיא בית המשפט העליון) א' ברק:

"דבר חקיקה אינו עומד בבדידותו. הוא מהווה חלק ממערך החקיקה. הוא משתלב לתוכו, תוך שאיפה להרמוניה חקיקתית. כל חוק אינו עומד בפני עצמו... החוקים כולם מהווים מערכת אחת, והם משתלבים בתוכה אלה באלה, תוך הרמוניה חקיקתית" (בג"צ 399/85 חבר הכנסת הרב מאיר כהנא נ' הוועד המנהל של רשות השידור, פ"ד מא (3) 255, בעמ' 306). אכן, המפרש חוק אחד, מפרש את החקיקה כולה. החוק הבודד עומד ביחס למערך החקיקה במערך של כלים שלובים" (בג"ץ 693/91 אפרת נ' הממונה על מרשם האוכלוסין, פ"ד מז (1) 749, 765-766 (1993))

39. ובספרו של פרופ' ברק, פרשנות החקיקה נאמר:

"ההנחה צריכה להיות, כי יש לקיים הרמוניה חקיקתית בתוך מערכת החקיקה, באופן שהפירוש שיינתן לדבר חקיקה ישזר יאמנה עם רקמת החקיקה ויהא לגוף אחד, שלם, עמה". אכן, אין לנתק את ההוראה המתפרשת מכלל החקיקה. המחיל הוראת חוק, מחיל את החקיקה כולה." (שם, בעמ' 328)

וראו גם בהמשך ספר זה, בפרק העוסק בחוקת התכלית: הרמוניה נורמטיבית (עמ' 590-589), ומראי המקום המופיעים שם.

40. יצוין, כי גם המלומד אורי שנהר תומך בגישה הרואה בסעיף 10 לפקודת הניקין ככזו החולשת על סעיף 7א(ב) לחוק איסור לשון הרע, וזאת במסגרת ספרו:

"אדם טבעי זכאי לפיצויים בגין פרסום שהשפיל אותו בעיני חברות, גם אם לא היה בפגיעה היבט ממוני, בעד שכאשר מדובר בתאגיד, הרי שהפגיעה בשם הטוב מהווה נזק רק אם גרמה לפגיעה בנכסיו או בעסקיו" (אורי שנהר, דיני לשון הרע, בעמ' 160)

41. לחילופין, וככל שבית המשפט יסבור אחרת, עמדת התובעים היא כי ההגנה הניתנת לתובעת כתאגיד הינה פחותה מזו הניתנת לאדם בשר ודם, ואינה מצדיקה פיצוי ללא הוכחת נזק בנסיבות המיוחדות של התובענה הזו ועל רקע אופן ניהולה.

42. אכן, וכפי שאמרנו בתחילת דברנו, קיימות גם גישות אחרות, הגם שלא קיימת הלכה מחייבת עדיין אשר יצאה תחת ידו של בית המשפט העליון בסוגיית החלת סעיף 7א(ב) גם ביחס לתאגיד. התובעת הפנתה בסיכומיה לפסקי הדין של בתי המשפט השלום, אשר בחרו שלא לפסוע באותו נתיב של ההלכות המנחות של בתי המשפט המחוזיים אשר הוצגו לעיל, וזאת בעיקר היכן שהתובעים היו תאגידים מסחריים למטרות רווח.

43. יחד עם זאת, הרי שגם הלכות האחרות אשר החילו את הוראת סעיף 7א(ב) לחוק לשון הרע ביחס לתאגיד, עשו זאת היכן שהמדובר בחברה מסחרית וכשקיים חשש לפגיעה בעסקיה של אותה חברה. וכך קובע למשל, שופט בית המשפט השלום, כב' השופט ע' שחם בעניין תא (שלי י-08-15242 עמותת א.ל.ע.ד. אל עיר דוד נ' רפי די"ר גרינברג (פורסם בנבו, 18.11.2011), בפסקה 8 לפסק הדין (הדגשות הוספו):

"[...] זכותו של תאגיד לפיצויים, בנסיבות בהן לא הוכח נזק ממוני, היא מוגבלת. היא מותנית בכך שהפרסום היה עלול לפגוע בעסקיו או ברכושו של התאגיד. בכל מקרה, מדובר בפסיקת פיצויים מתונה. הטעם למדיניות זו נעוץ בכך שלקביעת פיצוי גבוה עלול להיות אפקט מצנן על ביטויים עתידיים. פיצוי כזה עלול להרתיע מפרסמים פוטנציאליים מפרסומים אשר עשוי להיות טמון בהם אינטרס ציבורי חשוב. זאת ועוד, עוצמתן של ההצדקות לפסיקת פיצוי לתאגיד בלא הוכחת נזק, מקום בו מדובר בפרסום העלול לפגוע ברכושו או עסקיו של תאגיד, חלשה במידה ניכרת מן ההצדקה לפסוק פיצוי לאדם בשר ודם, אשר ההנחה היא כי חווה פגיעה רגשית כתוצאה מן הפרסום הפוגע."

44. במקרה דנן אין מדובר בחברה עסקית אלא בתאגיד פוליטי שאינו למטרות רווח. משכך, נחלשת עוד יותר ההגנה הניתנת לתאגיד, הגנה פחותה ממילא ביחס לאדם בשר ודם.

45. גם אם נקבל את הגישה המרחיבה שניתן לפסוק פיצויים על פי סעיף 7א(ב) לחוק לתאגיד, הרי שהמחלוקת משקפת הכרה בהגנה מוחלשת שיש להעניק לתאגיד, וזאת עקב האבחנות הברורות בינו לבין אדם פרטי -

- העובדה עליה אין עוררין – גם אצל הפוסקים המרחיבים, כי לתאגיד אין "רגש". לכן, כפי שנפסק על ידי כבי השופט שחם לעיל, יש לפסוק לתאגיד רק בגין נזק "אמיתי" לרכושו או עסקיו, ומכל מקום באופן מתון.
46. לכך יש להוסיף את הממצאים העובדתיים אשר עלו בחקירתו של מנכ"ל התובעת, אשר אישר כי לא הייתה כל פגיעה כלכלית בתובעת, וכי אף התורם שהפסיק את התרומה אליה, המטיף האוונגליסטי הקיצוני ג'ון הייגי, עשה זאת ללא כל קשר לקבוצת הפייסבוק נשוא התובענה, קל וחומר לא בשל הפרסום השני, הכולל פוסט שפורסם בקבוצה מצומצמת עם תוחלת חיים מזערית **לאחר** שהוחלט על הפסקת התרומה.
47. על כן, עמדת הנתבע היא כי אין כל מקום לפסוק כל פיצוי כלשהוא לנתבע בגין הפרסום השני, וזאת אף לפי הקריטריונים שנקבעו בפסיקה בהקשר זה.

ה. לחלופין: הערכת הנזק בגין הפרסום השני

48. כידוע, עיקר התובענה לא עסק בפרסום השני ואו השלישי. עיקר התובענה – אשר נדחה – עסק בשאלה האם לנתבעים עומדות ההגנות הקבועות בדין ביחס לקבוצת הפייסבוק "**אם תרצו – תנועה מאשישיתית (אז יש)**". בית המשפט קיבל את התובענה ביחס לפרסום השני בלבד, פרסום מינורי בהיקפו, קצר באורך חייו ובמידת חשיפתו, וזאת תוך שהוא נשען במידה רבה על פסיקתו של בית המשפט העליון בעניין בן-גביר אשר הוזכר לעיל. בפרשת בן-גביר כזכור, פסק בית המשפט העליון כי על המשיב-נתבע לשלם לתובע סכום של 1 ₪.
49. לשיטת הנתבע פרשת בן גביר צריכה לשמש רף להערכת הפיצוי הראוי בגין הפרסום השני. הסתמכותה המרכזית של התובעת על פסק דין זה בסיכומיה תומכת במסקנה זו.
50. השוואה בין הפרסום בפרשת בן גביר לפרסום השני דכאן מלמד כי הפרסום כאן הינו קל ערך ופעוט לאין ערוך מהמקרה המתואר בפרשת בן גביר. לפיכך, עמדת הנתבע היא שככל שבית המשפט הנכבד ימצא לחייבו בפיצוי, הרי שעל פי ההלכה המחייבת של בית המשפט העליון בעניין בן גביר יש לחייב את הנתבע בהרבה פחות מ- 1 ₪. הכל מהנימוקים הבאים:

(א) **ראשית**, בעניין בן-גביר מר דנקנר המנוח הטיח בפני התובע את האמירות "נאצי מלוכלך" ו- "איתמר הקטן הנאצי הזה". אמירות אלה עושות **שימוש מפורש** במונח "נאצי", והקשר השימוש בביטוי (תוך הוספת מילות התואר "מלוכלך", "קטן"), הפכו את האמירה לגידוף.

במקרה שלפנינו, הפרסום היה בעל טון סרקסטי ללא שימוש מפורש במילה "נאצי" וללא שהדבר נעשה באופן שיכול להתפרש כגידוף (הגם שהתובעת שבה וחוזרת על דברים אלה גם בסיכומים הנוכחים וזאת מבלי שיש לכך כל בסיס. למען הסדר הטוב נשוב ונזכיר כי אף אחד מהנתבעים, בשום מקום ובשום הקשר לא הטיח בתובעת כי היא נאצית או כל אמירה העושה שימוש במילה נ.א.צ.י על הטיותיה).

לשיטת הנתבע, אמירתו הסאטירית אשר הקשרה ביחס למצעד זכויות האדם שהתקיים סמוך למועד פרסום הפוסט הובהרה היטב בתצהירו ועדותו, קרובה בספקטרום יותר לאמירות המופיעות בפרשת רע"א 2572/04 פריג' נ' כל הזמן [פסק הדין מיום 16.6.2008], מקרה בו בית המשפט לא מצא לנכון לחייב את המפרסם בעוללת לשון הרע בגין פרסום דומה.

(ב) **שנית**, בפסק הדין בעניין בן גביר התובע היה בשר ודם, אדם מן השורה ולא תאגיד. חרף זאת, מצא בית המשפט העליון לקבוע כי הפיצוי המגיע לו עומד על 1 ₪ בלבד. משכך, היכן שהתובעת הינה תאגיד, ברור כי הסכום המגיע לה בנסיבות אלה אמור להיות מופחת עוד יותר.

(ג) **שלישית**, הפרסום בעניין בן-גביר היה פרסום בתכנית טלוויזיה אשר שודרה בשעות צפיית השיא (פריים טיים) וזכתה לחשיפה של מאות אלפי אנשים אם לא למעלה מכך. בעניינו, הפרסום נשוא הסיכומים לעניין הפיצוי הינו, בכל הכבוד, תגובתית אשר פורסמה במסגרת דף פייסבוק, אשר משך חייה באותו עמוד קצרצר, והיקף החשיפה שלה זעיר (פוטנציאל החשיפה הוא נגזרת של כמות החברים בקבוצה אשר עמד

באותה עת על כ- 3,000 איש, וכלל לא ברור כמה אנשים ראו את התגובות). ברור שהיקף החשיפה של התגובות הנ"ל הינו מינימלי, והרי גם התובעת עצמה הצהירה כי בשל תגובות זו לא הייתה מוגשת בקשה לתיקון כתב התביעה (ולא כל שכן התובעת עצמה).

(ד) **רביעית**, בעניין בן גביר הביטוי היה עלילת התביעה המרכזית ואילו במקרה שלפנינו הפרסום השני הוא פריפריאלי לתביעה שרוב-רובה נדחתה.

(ה) **חמישית**, לתובעת לא נגרם כל נזק שהוא, מוכח ושאינו מוכח, ממוני ושאינו ממוני. יפים בהקשר זה קביעותיו של בית המשפט בעניין פסק הדין בעניין ת"א (ת"א) 1486/67 חב' החשמל בע"מ נ' הוצאת עיתון הארץ בע"מ, פ"מ תשל"ה (א) 83, 85, אשר גם בגלגוליו הנוספים בעליון הותיר את הפיצוי בשווי של 1 לירה ישראלית, וזאת כיוון שלא נגרם נזק אשר ניתן להאמדם מבחינה ממונית.

(ו) **שישית**, ולא פחות חשוב מכך – יש לזכור את התנהלותה הציבורית של התובעת, לפני הגשת התובעה ולאחריה. התובעת הצטיינה בכך שניהלה קמפיניים פוגעניים, מסיתים ומתריסים כנגד מי שנחזים להיות מתנגדיה הפוליטיים. התובעת עשתה שימוש מכוון במיוחד, עת הדביקה קרן למצחה של מי שעמדה בראש הקרן החדשה לישראל, פרופ' נעמי חזן, במה שנדמה היה כחזרה לקריקטורות אנטישמיות מבחילות. התובעת, גוף ציבורי, הובילה קמפיניים שכל מטרתם הוא תקיפה חזיתית של ארגוני זכויות אדם וארגוני החברה האזרחית, תוך פרסום "דוחות" ופרסומים מסיתים ושנויים במחלוקת לכל הפחות, והכל בסגנון בוטה ואגרסיבי.

התובעת עצמה הודתה כי שלחה חוקרים פרטיים לאסוף חומרים על מתנגדיה הפוליטיים ולרדפם, לרבות בקרב עורכי דינם הח"מ ומשרדי יריבים אלה (ראו עדותו של מנכ"ל התובעת, ע' 24 לפרוטוקול, ש' 22-29, וכן ע' 28, ש' 9-21), בהתנהלות שלכל הפחות ניתן לכנותה כמפוקפקת, אם לא למטה מכך.

ולו רק בשל התנהלותה זו של התובעת, אין לתן לה כל פיצוי (והשוו בהקשר זה את קביעותיה של כב' השופטת ארבל בפרשת בן גביר, אשר קבעה כי "יחד עם זאת, כאשר באים אנו לאמוד את הפגיעה בכבוד שבעטיה ייפסקו הפיצויים, לא ניתן להתעלם מכך שהמערער מוכר בציבור משך שנים רבות כמי שמזוהה עם עמדות גזעניות"). דברים אלה נכונים ביתר שאת גם ביחס לתובעת, התנהלותה הציבורית הכללית והתנהלותה ביחס לנתבעים, באי כוחם והעדים בהליך זה.

(ז) **שביעית**, לתובעת – כישות פוליטית הנוטלת חלק פעיל בשיח הציבורי – לא היה שם טוב עובר לביצוע הפרסום השני. התובעת הייתה – ועודנה – מושא לביקורת ציבורית רחבה מקרב שלל קהלים, פוליטיים, חברתיים, עיתונאיים, אקדמיים ואחרים, לרבות קהלים הממוקמים בסמוך אליה מהבחינה הפוליטית. התובעת עצמה, כפי שהוכח בתצהירו של הנתבע, עמדה במרכזם של טורים פובליציסטיים רבים, ובשל כך מצויה היא בטבורו של שיח פוליטי ער. הפסיקה קבעה בעבר כי ביחס לאישי ציבור, אשר ניתנות להם במה ציבורית, יש להקפיד שלא ייווצר אפקט מצנן ביחס לביקורת המושמעת עליהם. כך קבע בית המשפט לא פעם (ראו: ע"א 214/89 אבנרי נ' שפירא פ"ד מג (3) 840, עת נקבע בעמ' 863 כי "הנה כי כן, באיזון הראוי בין חופש הביטוי בכלל וחופש הביטוי בענייני ציבור בפרט מזה, לבין השם הטוב בכלל ושמו הטוב של איש ציבור בפרט מזה, יש ליתן משקל רב לאינטרס הציבורי בהחלפה חופשית של מידע בענייני ציבור הנוגעים לאישי ציבור"). דברים אלה נכונים גם במקרה דנן.

51. אחר כל אלה, עמדת הנתבע היא כי אין לחייבו כלל בפיצוי כלשהו, ובכל מקרה בתי המשפט קבעו לא פעם כי יש להתחשב בטיב הפרסום, היקפו, אמינותו, מידת פגיעותו והתנהגות הצדדים לפני הפרסום ולאחריו (ראו רע"א 4740/00 אמר נ' יוסף, פ"ד נה (5) 510, בעמ' 524).

52. במקרה דנא, הפרסום עצמו כלל תגובות קצרה, סארקסטית וצינית, אשר הופיעה למשך זמן קצר בקבוצת הפייסבוק "**אם תרצו תנועה פאשיסטית (או יש)**". אחת מתוך מאות פרסומים ותגובות, וכל זאת בקבוצת

- פסיבוק המונה מספר מצומצם של חברים. התובעת עצמה הצהירה כי לא הייתה בכוונתה כלל לתבוע בגין פרסום זה ולתקן את כתב התביעה בהתאם, והיקף ניהול התיק ביחס לפרסום זה בהשוואה לפרסום הראשון (בגינו הוגשה התביעה המקורית) ולפרסום השלישי (בגינו הוגשה הבקשה לתיקון כתב התביעה), מעיד על החשיבות (ובהמשך ישיר – גם הנזק) שהתובעת עצמה רואה בפרסום זה.
53. טיב הפרסום אם כן, הינו סאטירי במובהק; היקפו של הפרסום הינו זעיר, ונחשף למעט אנשים, לפרק זמן קצר; מידת פגיעותו של הפרסום, ככל שקיימת כלל, הינה מינימלית.
54. עוד נעיר, כי בית המשפט הנכבד קבע בפסק דינו החלקי כי הוא סבור שהיה מקום להימנע מהגשת התביעה, מבלי לבצע הבחנה בין הפרסומים לגביהם התביעה נדחתה (הפרסום השלישי והראשון) ובין הפרסום השני. משמצא בית המשפט הנכבד כי נושאי התביעה שזורים בשיח הציבורי-הפוליטי הער הקיים במדינת ישראל, אין כל מקום להשית תשלום פיצויים בהקשר זה. קביעה זו מחזקת את טענת התובע כי די בכך שנקבע על ידי בית המשפט כי הפרסום השני הינו בגדר לשון הרע (הגם שהנתבע חולק על כך אולם יכבד את פסיקת בית המשפט).

(ו) האם הפרסום נעשה בזדון?

55. חלק נכבד מסיכומיה מקדישה התובעת לשאלת הזדון שבפעולת הנתבע, או כפי שהחוק מגדירה, האם הפרסום נעשה בכוונה לפגוע. הנתבע שולל מכל וכל את עמדת התובעת. כפי שהנתבע הבהיר גם בתצהירו וגם בחקירתו, המדובר הוא בתגובת צינית, עוקצנית, אשר נכתבה בתגובה לקמפיין-הנגד של התובעת בנוגע למצעד זכויות האדם (מצעד זכויות "כל* בני האדם"), קמפיין נגד אשר טען כי "גם ליהודים יש זכויות".
56. הנתבע הבהיר בתצהירו (פסקאות 46-49 לתצהיר עדות ראשית מטעמו), כי הפרסום השני הינו פרסום ציני, אשר נועד להצביע על הפסול לדעתו בבחירת התובעת לקיים במקביל למצעד זכויות האדם מצעד אשר להבנתו ביקש להדיר ממנו את מי שאינם נמנים על בני הדת היהודית.
57. הנתבע ישוב ויאמר, פעם אחר פעם, וניכר כי אין קולמוס עבה מדי בה ייכתבו הדברים על מנת שהתובעת תפנים ותשכיל כי מעולם לא כינה את התובעת "נאצית" או טען כי היא מחזיקה בעמדות נאציות, כפי שהתובעת פעם אחר פעם בכל כתב בי דין מטעמה שבה על הדברים. בחקירתו מיום 3.4.2013 הבהיר הנתבע את הדברים באופן הברור ביותר – כי מטרת התגובת הינה מתיחת ביקורת על עמדות ופרקטיקות אשר התובעת ניסתה לקדם. לא חלילה כינויה כנאצית או ייחוס לתובעת מאפיינים ועמדות נאציות. וכך העיד על כך הנתבע, כאשר בשל חשיבות הדברים נביא את החלק הרלוונטי במלואו מעדותו (ע' 33 לפרוטוקול, ש' 25-4):

"ת. אתה מתעקש לייחס, אני עונה על השאלה, אתה מתעקש כל הזמן להדביק את האשמה בנאציזם, אני לא חושב ש-"אם תרצו" נאצים. אני לא האשמת אותם בנאציזם, ואם אתה מצטט את הדבר הזה, ראוי שתצטט אותו במלואו תוך הבאת ההקשר ובלי סילוף של הדברים. ההערה הזאת נכתבה בצירוף לקישור לעמוד של התובעת על פרסום של התובעת שבו היא ארגנה הפגנה נגד מצעד זכויות האדם כמו שאני כתבתי פה בתצהירי, מצעד זכויות אדם שבה לציין את יום זכויות האדם הבינלאומי, יום זכויות האדם אוניברסלי, ואתם בחרתם לציין באותו יום לערוך הפגנה נגד המצעד תחת הכותרת גם ליהודים יש זכויות אדם. ברור לי, המניפולציה ברורה, היא היתה ברורה דרך אנב גם למשטרה שמנעה מ-"אם תרצו" להצטרף למצעד, הרמזיה שהיתה בבסיס הפרסום היתה שארגוני זכויות אדם הם ארגונים שפועלים לטובת ערבים או לטובת פליטים או לטובת מי שאינם יהודים ואילו אנחנו הצינו האמיתיים דואגים גם ליהודים המסכנים במדינתם שבה הם מיעוט נרדף.

ש. אז זאת אומרת,

ת. אז אני בחרתי לכתוב בציניות בהומור מסוים שמה קורה במידה ואם אני לא יהודי ואני באותו יום גם רוצה לציין את זכויות האדם הבינלאומי, האוניברסלי ביחד איתם.

ש. הבנתי. אז אין שום קשר, לא היה לך בראש ולא התכוונת לשום דבר שנותן להם ניחות נאצי.

ת. ניחות גזעני, כן. נאצי לא.

ש. גזעני?

ת. גזעני כן. נאצי לא.

58. הנה כי כן, הנתבע הבהיר פעם אחר פעם כי אין הוא כיוון לבצע כל השוואה בין התובעת ובין התנועה הנאצית. התובע הביע דעתו בסרקסטייות, בעודו מעלה תגובות ובה שאלה, רטורית במידת מה, אשר התובעת יכלה להשיב עליה בעמוד הפייסבוק (כפי שעשתה פעמים רבות) ובחירה שלא לעשות כן.
59. התובעת לא הוכיחה זדון לפגוע בתובעת באמצעות הפרסום השני. הפרסום הוא ביקורת על התובעת וביקורת היא דבר לגיטימי. הפרסום נועד, ממש כמו הפרסום השלישי, לבקר את התנהלותה הציבורית של התובעת. על כן, עמדת הנתבע היא כי יש לדחות את טענת התובעת בייחוס לו כוונה לפגוע במשמעות בחוק איסור לשון הרע.

ב. התייחסות הנתבעים כולם לסוגיית ההוצאות

60. בהתאם לפסיקה ולשיקולי מדיניות זכאים הנתבעים כולם בתביעת דיבה זו, אשר הוגשה על סכום עתק, לפסיקת הוצאות (וכן שכ"ט ע"ד) משמעותיות לזכותם, ולא פחות מאשר הוצאות ריאליות, על הצד המחמיר.
61. נקודת המוצא היא ההלכה הפסוקה, שבעל הדין שהפסיד בדיון יחויב בהוצאות הריאליות שהוציא בעל דינו, חיוב שיש בו כדי למנוע מן הצד הזוכה חסרון כיס, להרתיע תובעים-בכח מלנקוט בהליכי סרק, ולעודד נתבעים-בכח להימנע מהתגוננות סרק מפני תביעה ראויה (ע"א 412/62 אברהם נ' גרפינקל, פ"ד יז 668 (1963); ע"א 27/81 מודול חברה להנדסה נ' אימקן, פ"ד לו(1) 211, 213 (1983); ע"א 2617/00 מחצבות כנרת נ' הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה, נצרת עלית, פ"ד ס(1) 600, בפסקאות 19, 21 (2005)). הדברים מהווים מושכלות יסוד ואין צורך להרחיב.
62. רק בהתקיים נסיבות מיוחדות מצדיקה הפסיקה מצב בו בעל דין שזכה בדיון ימצא עצמו בחיסרון כיס (ע"א 541/63 רכס נ' הרצברג, פ"ד יח(1); ע"א 3769/97 דהן שמעון נ' אביבה דני, פ"ד נג(5) 581, 598).
63. בענייננו מתקיימות נסיבות המחייבות אי סטייה מעיקרון זה, ולהיפך – נסיבות תביעה זו, בחינת כלל השיקולים הצריכים לעניין ובוודאי משקלם המצטבר – מחייבים, בכל הכבוד, פסיקת הוצאות על הצד המחמיר, וזאת משלל נימוקים, אשר יפורטו לקמן:
- (א) **דחיית התביעה בעניין הפרסום העיקרי כנגד כל הנתבעים** - התביעה העיקרית, בעניין שם הקבוצה (הפרסום הראשון), אשר היוותה את העילה לפתיחת ההליך, ש-95% מהדיונים בע"פ ובכתב הוגשו לה, ושמשאבים ניכרים הוקדשו לבירורה, נדחתה **במלואה**, נגד כל הנתבעים.
- (ב) **תביעה בעניין ציבורי שלא היה מקום להגישה מלכתחילה** - בית המשפט קיבל בפתח פסק דינו את עמדת הנתבעים, כי התביעה, שעניינה פולמוס ציבורי, ועל רקע כל הנסיבות שפורטו, לא צריכה היתה צריכה להיות מוגשת מלכתחילה.
- (ג) **דחיית התביעה במלואה נגד כל הנתבעים למעט הנתבע מס' 1** - בית המשפט דחה את התביעה במלואה, בגין כל שלושת הפרסומים, נגד כל הנתבעים בתיק להוציא הנתבע מס' 1. משמעות קביעה זו היא, שהתובעת גררה ללא עילה קבוצת אנשים מהיישוב, להליך מאיים וממושך שנדרשו להשקיע בו משאבי זמן ונפש עצומים, כשסכום אדיר מרחף מעל ראשם. ראוי להתעכב על משמעויותיו הרחבות של עניין זה:
- (1) אם מלכתחילה, כקביעת בית המשפט בפסק דינו, היתה הגשת התביעה בעניין הציבורי מיותרת, הרי שגירירתם להליך של יתר הנתבעים – מעבר להגשתה נגד הנתבע מס' 1, היתה מהלך משפטי מרחיק לכת, אגרסיבי וקשה, שיש בו פגיעה במעגלים רחבים.

(2) לא היתה מחלוקת עובדתית בין התובעת לנתבעים, לִי הנתבע מס' 1, והוא לבדו, הגה את הקבוצה, יצר אותה וקבע את שמה. לפיכך, את עניינה העקרוני (לשיטתה) יכולה היתה התובעת להשיג בהגשת התביעה נגד הנתבע מס' 1.

(3) הפגיעה שנגרמה לתובעים בשל צירופם להליך, למרות שלא היה בכך צורך לשם הוכחת עניינה העקרוני של התובעת, דומה לזו שנגרמה לנתבע מס' 1 (עשרות שעות הכנה לדיונים, קריאת כתבי בי דין, ליקוט מידע ומחקר, גיוס כספים למימון ההגנה, הכנת תצהירים, הכנה לחקירות וכיו"ב). ראו גם ס' 14 לתצהירה של הנתבעת מס' 7, נ7/7. נתבעת מס' 7 גם היתה צריכה לסבול חקירה נגדית כוחנית ומשפילה, לרבות על דעותיה הפוליטיות, הצגתה כ"בוגדת" וכן הלאה.

(4) הנתבעים צורפו כ'אדמיניסטרטורים' במועדים מאוחרים יותר, משום שהתנדבו לסייע לנתבע 1 בניהול קבוצת פייסבוק (להוריד פרסומים לא ראויים של גולשים וכן הלאה) – ר' סעיפים 133 ו-37 לסיכומי הנתבעים. גרירת קבוצת צעירים לתביעת עתק, משום שהתנדבו לסייע בניהול קבוצת דיון ברשת חברתית, על פרסומים שלא הם עשו, היא פעולה משפטית אגרסיבית ומרחיקת לכת, שיש לה השלכות חברתיות. היא משדרת מסר מרתיע ומסוכן לכל מי שישקול לקחת על עצמו תפקיד ברשתות החברתיות מתוך מטרה טובה של סיוע בבקרה על השיח המקוון.

דווקא לשיטתם של אלה הסוברים שיש לרסן את השיח "הפייסבוקי", ולא להפוך אותו לזירה בה "הכל מותר", יש לעודד את המנגנונים התורמים לריסון זה. המנגנונים החשובים ביותר להשגת מטרה זו הם מנגנונים "פנימיים", וולונטריים, ואחד החשובים שבהם הוא המנגנון של גולשים המתנדבים – כמו הנתבעים בענייננו – לשמש בתפקיד של 'אדמיניסטרטורים': מבקרים את הפרסומים שמעלים גולשים, מורידים פרסומים לא ראויים וכיו"ב. יש ליצור אקלים משפטי המעודד פעילות של האדמיניסטרטורים ולא אקלים המרתיע מפני נכונות להתנדב למלא תפקידים מרסנים אלה, בשל הפחד כי מי שעלול להפגע מהפרסום לא יסתפק בתביעת המפרסם אלא גם בתביעת המתנדבים.

(5) לעמדת הנתבעים, שהובאה בהרחבה בסיכומיהם, יש להימנע מיצירת כללים משפטיים אשר יביאו להטלת אחריות על אלה בשל פרסום שלא הם יצרו באופן ישיר (נושא שהדיון בו בענייננו נחסך בשל דחיית התביעה בשלב מוקדם יותר). ואולם, בוודאי ראוי, שבמקרה שהוגשה נגדם תביעה בגין פרסום שלא הם יצרו והיא נדחתה במלואה – ובוודאי כאשר דובר היה בתביעת עתק שיצרה סיכון מיוחד וחייבת השקעה מיוחדת ויוצרת אפקט מצנן מיוחד – ייפסקו לזכותם הוצאות על הצד המחמיר.

64. **במישור היחסים בין הנתבע מס' 1 לבין התובעת בלבד:** משמעות של פסק הדין בשני הפרסומים המשניים, שתפסו נפח קטן מהדיונים, היא לכל היותר קיזוז הוצאות בין הצדדים בעניינם בלבד. זאת כיוון שכאשר קיימת דיס-פרופורציה קיצונית בין סכום התביעה שנתבע לבין סכום התביעה שנפסק, לא זכאי התובע להוצאות, אלא להיפך. אם מיישמים עיקרון זה בענייננו, הנתבע זכאי להוצאות בגין דחיית הפרסום הראשון והשלישי, אך התובעת אינה זכאית להוצאות בגין קבלת תביעתה לגבי הפרסום השני, בשל היחס בין הסכום שייפסק לבין סכום התביעה.

65. **גזירת ההוצאות מסכום התביעה** – הלכה פסוקה היא, כי שיקול מרכזי בקביעת גובה הוצאות נובע מהסעד המבוקש או היקף הסכום השנוי במחלוקת. נפסק כי 'צריך שיתקיים יחס פרופורציונלי בין הסעד שנתבקש - והסעד שנתקבל - ובין שכר הטרחה וההוצאות' (בניצ' 891/05 תנובה נ' הרשות המוסמכת (2005), בסעיף 24). בענייננו, התביעה הוגשה על סכום עתק של 2,600,000 ₪. סכום זה (מופרך ושערורייתי, שאין לו אחיזה בדין או כל תקדים משפטי) יצר את החשיפה העצומה של הנתבעים, והכתיב את היקף את המשאבים שנדרשו לשם

- ניהול ההגנה. כאשר מוגשת תביעה על סכום כזה, נתבע לא יכול להרשות לעצמו שלא לנהל הגנה יסודית ו"מקסימלית". כך, בוודאי שלא מתקיים כאן חריג ניהול הגנה באופן "מוגזם".
66. אם בתביעות אזרחיות נזיקיות מקובל לפסוק 10-15% מסכום התביעה כשכר טרחת עו"ד (ראו גם התעריף המינימלי המומלץ של לשכת עוה"ד הקובע את השיעור של 10% בתביעות בסכומים כאלה, ומתייחס במפורש הן להגשת התביעה והן לניהול ההגנה), צריך לשמש אחוז זה כאמת מידה לפסיקת ההוצאות כאשר נדחת במלואה תביעה נזיקית (למעט לגבי נתבע אחד, ובחלק מזערי מן התביעה).
67. **היקף העבודה שנדרשה בתיק** – לא היתה מחלוקת בין הצדדים לגבי המשאבים האדירים שנדרשו לשם ניהול התיק, והיקפה של העבודה שנדרשה – עדות מומחים, תצהירים, הכנת החקירה הנגדית, היקף הסיכומים וכן הלאה – כולם ידועים לבית המשפט ואינם טעונים הרחבה. העבודה שהושקעה בניהול ההגנה היתה כאמור פרופורציונלית לסכום התביעה העצום.
68. **התנהלות הצדדים: סירוב התובעת לכל הצעה לייעל את ההתדיינות; הסכמת הנתבעים לכל הצעה כאמור שהועלתה** – התובעת סירבה לכל הצעות בית המשפט הנכבד לקצר ולפשט את בירור התביעה: בתחילה סירבה התובעת לנהל את התיק ללא ראיות ולהכריע בו על בסיס הטענות המשפטיות של כל צד; אחר-כך סירבה להצעת בית המשפט הנכבד לותר על חקירות עדים; בהמשך, ובקדם המשפט שהתקיים ביום 27.2.2012 העלתה התובעת לפתע את סוגיית הבאת ראיות מפריכות (הגם שיכלה לעשות כן עובר לקדם המשפט האמור). הנתבעים הסכימו לכל הצעות בית המשפט הנכבד. אין צורך לומר, שזכותה של התובעת לעמוד על ניהול ההליך עד תומו על כל שלביו, אולם עליה לשלם את המחיר הריאלי בשל עלות ההליך שכפתה על הצדדים – אנשים פרטיים – ואשר לא הסכימה לכל הצעה לייעלו ולהוזילו.
69. **תביעה על סכום חסר הצדקה, והאפקט המצנן שיש בעצם ניהולה של התביעה על הנתבעים ועל מעגלים רחבים של משתתפים, בפועל ובכוח, ב"פולמוס ציבורי" (כלשהו) –** בסעיפים 420-436 לסיכומי הנתבעים עמדנו בהרחבה על האפקט המצנן שמייצר עצם ניהולה של תביעת דיבה, בוודאי תביעת דיבה על סכום עתק, על מעגלים רחבים של משתתפים בפועל ובכוח בדיון הציבורי. עמדנו על כך, שהגשת תביעת עתק כזו בגין אמירה ב"פייסבוק" מעבירה מסר מרתיע לא רק כלפי הנתבעים או חבריהם, אלא כלפי מעגלים רחבים הרבה יותר, כלפי כל אדם, בכל ויכוח, מימין ומשמאל ובכל נושא ציבורי, השואל את עצמו האם הבעת דעה בשיח הציבורי, גם בפוסט בפייסבוק, עלולה לעלות לו בהתגוננות מפני תביעת מיליונים (ר' סעיפים 432 ו-434 לסיכומי הנתבעים). תביעה כזו מטילה אפקט מצנן חמור, ופוגעת קשות באינטרס הציבורי של ניהול שיג ושיח חופשי בעניינים ציבוריים, ובתפקידן הדמוקרטי המיוחד של הרשתות החברתיות בעידן המודרני.
70. על-מנת שלא להאריך יפנו הנתבעים לסיכומיהם שם, וכן למאפייניה של תביעה זו כתביעה המטילה אפקט מצנן חמור, ובין היתר סכום התביעה המופרך (ס' 448-437). עניין זה התחזק לאחר פסק הדין, כאשר התובעת ביקשה להימנע מהבאת ראיות לעניין הנזק, על-מנת שלא להתבזות. חזקה עליה, שאם היו לה ראיות לנזקי עתק, או אף לנזק כלשהו, היא לא היתה מוותרת על זכותה להציגן.
71. כאמור, הוצאות הן מכשירי בידי בית המשפט כדי להשפיע על התנהלות של בעלי דין ועל אופן ניהול הליכים (פסקאות 449-456 לסיכומי הנתבעים, ומראי המקום שם). כפי שקבע בית המשפט העליון בעבר, "המדיניות הננקטת על ידי בתי המשפט בשאלת פסיקת הוצאות המשפט משפיעה על מספר ההליכים הנדונים בבתי המשפט, על מהותם של הליכים אלו ועל אופן ניהולם על ידי הצדדים. היא יכולה למנוע תביעות סרק" (בג"ץ 891/05 לעיל, בסעיף 16). על כן, שיקולי מדיניות מחייבים שימוש בכלי הוצאות לשם העברת מסר המרתיע מפני הגשת תביעות דומות שיש בהן כדי ליצור אפקט מצנן חמור על השיג ושיח החופשי בעניינים ציבוריים.

72. ואמנם, כאשר נדרש כבי' השופט סולברג, בכהונתו בבית משפט זה, לפסיקת הוצאות בתביעת לשון הרע אחרת, בעניין ציבורי, בה סכום התביעה היה מופרך על פניו, הוא קבע את הדברים הברורים הבאים בעניין החברה לאוטומציה שהוזכר לעיל:

"תביעת-סרק זו לא נועדה אלא לפגוע בנתבע ובתפקודו כיו"ר ועד העובדים. התובעת ביקשה להלך עליו אימים. ראיתיו בבית המשפט פוכר את אצבעותיו בדאגה, מוטרד וחושש, ולא בכדי. תביעה כספית על סך של 2,500,100 ₪ אינה דבר של מה בכך. התובעת ביקשה להתאגות לנתבע. ... התביעה לא הייתה אלא כלי בידי התובעת במסגרת מאבקה נגד ועד העובדים. כזאת לא ייעשה."

73. סכום התביעה שם היה דומה לענייננו (גם שם, על מנת להגיע לסמכות בית המשפט המחוזי באותה עת). פסיקת בית המשפט שם בעניין ההוצאות- הן במישור ההנמקה והן במישור היחס בין סכום התביעה לבין גובה ההוצאות שנפסקו – ראויים ליישום ישיר בענייננו.

74. בתגובת הנתבעים מיום 29.10.2013 דיווחו הנתבעים על הוצאותיהם ה**ישירות** בתיק זה: 33,000 ₪ + מע"מ שכר טרחה מופחת לכל אחד משני עוה"ד (סה"כ 77,000 ₪), ועוד כ-26,000 ₪ (כולל מע"מ) הוצאות **ישירות** (שכר מומחים, מוניות, שליחויות וכיו"ב). הנתבעים זכאים, בהתאם לפסיקה ולשיקולים שהובאו לעיל, לפסיקת הוצאות ושכ"ט ריאליים. משמעות עניין זה היא:

75. **לעניין שכ"ט עו"ד**: הנתבעים שילמו שכ"ט מופחת מאד, שדומה שאין עוררין, שאין בו ולו שמץ התאמה להיקף הטרחה ולמאות רבות של שעות העבודה שנדרשו בתיק. שכר הטרחה הנ"ל משקף את הירתמותם של עוה"ד למען צעירים שתביעת עתק ביקשה למחוץ אותם, ואת התגייסותם העקרונית למען חופש הביטוי, ומתוך סברה שבמידה והתביעה תידחה ניתן יהיה להיפרע מהתובעת ולהגיע לשכר טרחה ריאלי.

לפיכך, שכ"ט עו"ד "הריאלי" שצריך להיפסק צריך לשקף לא את הסכום ששולם בפועל, אלא את שכר הטרחה הסביר והמקובל לתביעה בהיקף כזה. כך מחייבת ההלכה הפסוקה: פעמים רבות קובעים בתי המשפט כי שכר הטרחה ששולם הינו גבוה יחסית, ולכן קובעים שכר טרחה מופחת, שנקבע על דרך האומדן כסביר לתיק. התפיסה היא, שאין בעל דין צריך לשלם את המחיר על כך שבעל דינו בחר לשכור שירותים משפטיים יקרים במיוחד. ואולם, גם ההיפך הוא הנכון. בעל דין שהפסיד בתיק צריך לשלם שכר טרחה ריאלי, גם אם בפועל קיבל בעל דינו הנחה מתוך רצון של עוה"ד לסייע לו ומתוך הנחה שניתן יהיה להשלים את התשלום לגובה ריאלי במסגרת פסיקת ההוצאות.

76. **לעניין ההוצאות**: במסגרת פסיקת ההוצאות זכאים הנתבעים לתשלום הוצאותיהם הישירות כפי שהוצהרו, ומעבר לכך לפסיקת הוצאות על דרך האומדן, שישקפו את העלויות השונות הכרוכות בהתגוננות מפני תביעה בהיקף כזה – אובדן שעות עבודה, הגעה לדיונים וכיו"ב.

התייחסות הנתבעים לנאמר בסיכומי התובעת בהקשר ההוצאות

77. הנתבעים יבקשו להתייחס באופן תמציתי לעיקרי הטיעון – המוזר עד מקומם – המובא בסיכומי התובעת לעניין פסיקת ההוצאות.

78. סעיפים 39-40 – טיעון התובעת הוא, שהדין הוא, **שתובע** אינו צריך להימצא במצב של חיסרון כיס, אבל כלל זה לא חל על **נתבע**. המדובר בטיעון חסר שחר. הפסיקה הדנה בשיקולים לקביעת הוצאות, שחלק קטן ממנה הובא לעיל, מתייחסת תמיד ל"בעל דין", ולא לתובע או נתבע, והכלל שהוא שבעל דין – נתבע כתובע – לא צריך להימצא בחיסרון כיס אם זכה בהליך.

לא רק שאין שחר לטיעון, אלא נהפוך הוא: תובע יכול לבחור אם לתבוע. על הנתבע נכפה ההליך, והוא בוודאי זכאי עקרונית, עוד יותר מהתובע, שלא לצאת בחיסרון כיס.

79. סעיפים 41 ו-42 – התובעת מנסה לטעון ל"לגיטימיות" תביעתה, גם אם הפסידה בה. למקרא ההנמקה נראה כי התובעת סברה שמדובר בערעור על פסק הדין, ולא בסיכומים לעניין ההוצאות. לעניין עצם הגשת התביעה

העיקרית מלכתחילה אמר בית המשפט את שאמר בצורה ברורה – לא היה מקום להגשת תביעה כזו, שעניינה פולמוס ציבורי, מלכתחילה. מעבר לזה, פן מכריע בתביעה הוא סכומה. התובעת אפילו לא ניסתה לטעון ל"לגיטימיות" של סכום העתק שבחרה לתבוע אזרחים פרטיים. ועל המשמעות הקשה ואפס הלגיטימיות של גרירת הנתבעים האחרים לתביעת עתק זו עמדנו לעיל.

ומעבר לכך, ככל שרצתה התובעת לנהל "מאבק עקרוני", היא היתה יכולה להגיש תביעה ללא הוכחת נזק, או על סכום ריאלי כלשהו. לבחירתה להגיש תביעת לשון הרע על סכום עתק ומופרך אין הצדקה גם לשיטתה שלה, והיא שהכתיבה את היקף ההליך, הסיכון לו היו חשופים הנתבעים, המשאבים שנדרשו והעול הנפשי של סכום כזה המרחף מעל ראשם במשך שנים.

80. גם בסעיף 44 מנסה התובעת להתפלמס עם פסק הדין של בית המשפט הנכבד ולהשיג עליו (ב"סוגריים"). ואולם, הקביעה כי התובעת גררה קבוצת נתבעים להליך, תחת סכום תביעה כזה, מבלי אפילו להביא הוכחות כיצד טכנית היא יכולה להצליח בתביעתה, אמורה להחמיר את פסיקת הוצאות לחובתה ולא להקל עמה.

81. "הנתבעים לא טענו שאין להגיש התביעה נגדם" (ס' 45) – הנתבעים הכחישו בכתב הגנה, ולאחר מכן לכל אורך הדרך, כל אחריות לפרסומי הנתבע מס' 1. התובעת מפנה בסעיף זה לאמירות מפי שניים (רק שניים) מהנתבעים לפני להגשת כתב ההגנה מהן מסיקה שהם "ביקשו" לנהל את התביעה לגופה. גם לשיטתה, טענה זו היתה רלוונטית לו לאחר כתב ההגנה היתה מבקשת למחוק את הנתבעים מהתביעה ללא צו הוצאות נגדה. ואולם התובעת ניהלה את התביעה נגד הנתבעים כולם עד תום, ואין שום רלוונטיות לאמירות הנ"ל.

82. "הכבדה על ההליך" (ס' 51-47) – הנתבעת מביאה שתי בקשות שהוגשו על-ידי הנתבעים לשם ביסוס טענה כי האחרונים הם שכביכול "הכבידו" על ההליך. הבקשה להפקדת ערובה נדחתה ונפסקו הוצאות בגינה, כך שעניין זה כבר מוצה. לעניין הבקשה לסילוק על הסף: כל תכליתה של הבקשה היה לסיים את הדיון ביעילות. הבקשה נמחקה בהמלצת בית המשפט כנגד אי פסיקת הוצאות, ובכך מוצה העניין. אחריתו של התיק מלמד שהבקשה לסילוק (שאו כזכור רק הפרסום הראשון נכלל בתביעה), היתה לכל הפחות לגיטימית.

83. "זכותה של התובעת לנהל את ההליך בדרך המלך" (ס' 52) – עמדנו על כך לעיל, ואין חולק על הדברים. ואולם, בצד זכויות יש גם חובות, ומימוש הזכות מקימה גם חבות לשלם הוצאות ריאליות בגין אותה "דרך מלך" בה הולכה את הנתבעים ואת בית המשפט.

84. "אין אפקט מצנן, שכן הנתבעים לא הושתקו" (ס' 56-53): התובעת טוענת כי המציאות מוכיחה כי הנתבעים לא הושתקו (דף הפייסבוק המשיך להיות פעיל, הנתבע 1 פרסם פרסומים נוספים), ולכן הם לא יכולים לטעון לאפקט מצנן. ראוי להתעכב על טיעון זה, המשקף אי הבנה, או היתממות, לגבי פגיעתה הקשה של תביעה כזו על מעגלים רחבים, בשל האפקט המצנן:

ראשית, כפי שפורט בסיכומים ולעיל, האפקט המצנן מוטל על מעגלים רחבים מאשר הנתבעים הישירים. פגיעתה הקשה של תביעת עתק זו אינה מסתיימת בנתבעים ולא צריכה להיבחן רק לאור הנתבעים, אלא מקרינה על מעגלים רחבים מאד.

שנית, העובדה שאדם לא נכנע לאפקט המצנן אינה משנה במאום לגבי עצם קיומו או לגבי התכלית הפסולה של ניסיון להטילו. כאשר כבי' השופט סולברג פסק 200,000 ₪ לטובת יו"ר וועד העובדים הוא עשה כן משום שהשתכנע שסכום התביעה לא היה מוצדק ומטרתו היתה להלך אימים. השאלה אם יו"ר הוועד "נכנע" ו"השתתק" או דווקא הפך לחמני יותר בעקבות הגשת התביעה, לא היתה רלוונטית.

שלישית, ברור שקיים גם לוגי בטיעון (מעבר לכך שהוא מתייחס רק לנתבע מס' 1): אין לדעת כיצד היה פועל הנתבע מס' 1, או יתר הנתבעים, אלמלא התביעה. יתכן שהיה נוקט מהלכים נוספים. יתכן שהנתבעים היו פועלים הרבה יותר אלמלא החשש מנקיטה בצעדים נוספים על-ידי התובעת. אין שום אפשרות להסיק

מהאופן בו פעלו הנתבעים כיצד היו פועלים אלמלא התביעה, והמסקנה הסבירה יותר היא דווקא זו שהם היו פועלים בצורה "משוחררת" יותר אם לא היתה מוגשת התביעה.

דביעות, ברמה העובדתית, לא הספקולטיבית, מונחת לפני בית המשפט עדותו הבהירה של ד"ר תומר פרסיקו, אשר הסביר בתצהירו כיצד פועל האפקט המצנן שמטילה התובעת באמצעות הכלי של תביעות לשון הרע או איום בהן. העד הצהיר כי היכרותו עם אסטרטגיית לשון הרע בה נוקטת התובעת הביאה אותו להימנע מפרסום בזמן אמת של הדברים ששמע משובל ועליהם הצהיר בפני בית המשפט. העד כלל לא נחקר נגדית על פרק זה בתצהירו, שלא נסתר במאומה. זו דוגמא מזוככת, ברורה, קשה, לגבי האופן בו מחוללות תביעות לשון הרע אפקט מצנן על הפולמוס הציבורי.

85. "התובעת גוף ציבורי, התביעה היא במסגרת פולמוס ציבורי" (ס' 59-58) המדובר בטיעון המקומם ביותר המובא בסיכומי התובעת. גוף ציבורי שפועל במסגרת הדיון הציבורי אינו מגיש תביעת לשון הרע בסכומי עתק נגד אנשים פרטיים. הגשת תביעת עתק אזרחית אינה פעולה במסגרת השיח הציבורי, להיפך: היא הסטה של המחלוקת מהזירה הציבורית אל הזירה המשפטית, תוך ניצול פערי כוחות.

הבאת האסמכתא מעתירת ארגון 'עדאללה' היא בכל הכבוד מנוכחת. לא ידוע לנתבעים על תביעת לשון הרע, בכלל, ובסכום של 2,600,000 ₪ בפרט, שהגיש ארגון 'עדאללה' נגד אזרחים פרטיים שהם בני פלוגתא פוליטיים שלו.

לא ניתן לאחוז במקל בשני קצותיו. גוף ציבורי עתיר משאבים אינו יכול להגיש תביעה אזרחית ענקית נגד אזרחים פרטיים, אבל כאשר זו נדחית לטעון שהוא גוף ציבורי ולכן אין לפסוק לחובתו הוצאות. הנתבעים הם שטענו לכל אורך הדרך שאת הפולמוס הציבורי בין הצדדים יש לקיים בזירה הציבורית (איש מהם, גם לא אף אחד אחר, הגיש תביעת לשון הרע נגד התובעת בשל פרסומיה מעוררי המחלוקת). התובעת היא שבחרה לעבור מהזירה הציבורית לזירה המשפטית-האזרחית, ולהגיש תביעת עתק נגד אזרחים פרטיים. זהו שיקול להחמרה בהוצאות ולא להקלה בהן.

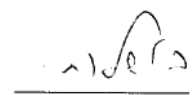
סוף דבר

86. אחר כל אלה, יתבקש בית המשפט הנכבד :

- לדחות את התביעה לפיצויים בגין קבלת התביעה נגד הנתבע מס' 1 בלבד בגין הפרסום השני בלבד מבין השלושה בגינם הוגשה התביעה, ולחילופין לפסוק פיצויים בסדר הגודל שנקבע בפרשת בן-גביר.
- לפסוק לזכות הנתבעים הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד ריאליות, כמסוכם בסעיפים 75-76 לעיל.

תאריך: 9 בחודש ינואר, 2014

 שלומי זכריה, עו"ד
 מיכאל זפרד, עו"ד
 ב"כ המשיבים 5-8

 ישי שנידור, עו"ד
 ב"כ המשיבים 1-3